

СЕКЦІЯ № 2 «ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА»

ГАРАНТІЇ ДОДЕРЖАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ПРОВОДЯТЬ НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ВОЛОБОЄВ Артур

старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії за спеціальністю 081 «Право»

Військова агресія проти нашої держави, введення особливого правового режиму та зміни в чинному законодавстві України консолідує повноваження державних органів та порядок їхньої діяльності. Це ж стосується особливостей проведення досудового розслідування, у тому числі впровадження негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) та додержання конституційних прав осіб, щодо яких проводять такі заходи в умовах воєнного стану.

Структурно-логічний аналіз положень Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1], проєкту закону «Про внесення змін до КПК України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану» від 20.03.2022 № 7183 [2] та міжвідомчої Інструкції від 16.11.2012 [3] дає підстави стверджувати, що гарантії дотримання прав і свобод людини під час проведення НСРД полягають у:

– визначені підстав проведення НСРД, щоб мінімізувати свавілля органів досудового розслідування, бо доцільність цих заходів залежать від випадків, коли відомості про злочин та особу, яка його вчинила не можливо отримати в інший спосіб.

– визначені вичерпного кола суб'єктів впровадження НСРД, – слідчий, прокурор, слідчий суддя (ч. 2 ст. 246 КПК України). Якщо відсутня об'єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень, передбачених ст.ст. 246–248, 250 КПК України, то такі повноваження виконує керівник відповідного

органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Рішення про надання дозволу про проведення НСРД приймається у формі постанови з урахуванням вимог ст.ст. 110, 248, 251 КПК України. Про таке рішення, невідкладно за першої можливості повідомляється прокурор вищого рівня, а також апеляційний суд, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення.

– визначені строку дії дозволу на проведення НСРД та строку їхнього продовження. Відповідно до положень ст. 249 КПК України строк дії дозволу не може перевищувати два місяці. Вважаємо, що в умовах воєнного стану такий строк повинен становити 30 днів. З метою продовження строків прокурор або слідчий за погодженням з прокурором звертається з вмотивованим клопотанням, де наведено обґрунтування, що продовження проведення НСРД дозволить додатково зібрати інформацію, яка має значення для досудового розслідування. Загальний строк проведення НСРД не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування.

– дотримані вимог фіксації ходу і результатів НСРД, передбачених ст. 252 КПК України. Ці вимоги встановлюють загальний порядок отримання фактичних даних під час проведення НСРД для визнання їх доказами. У зв'язку з цим, фіксація результатів НСРД обов'язково здійснюється з можливістю перевірки їх достовірності експертним шляхом.

– повідомлені осіб, щодо яких проводилися НСРД. За змістом ст. 253 КПК України слідує, що особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення НСРД, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

– використані результатів НСРД у кримінальному провадженні, що здійснюється в порядку, передбаченому ст.ст. 254–257 КПК України. В умовах воєнного стану, слідчий чи прокурор зберігає копії матеріали кримінальних

провадження в електронній формі. Показання учасників проведення НСРД вважаються отриманими в порядку, встановленому ст. 225 КПК України, та можуть бути використані як докази в суді, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації. Використання результатів НСРД в інших цілях або передання інформації здійснюється тільки через слідчого суддю за клопотанням прокурора та у разі, якщо останній доведе законність отриманої інформації та наявність достатніх підстав вважати, що вона свідчить про виявлення ознак кримінального правопорушення.

Отже, встановлений порядок організації проведення НСРД та використання їх результатів у кримінальному провадженні забезпечує додержання конституційних прав осіб, щодо яких проводять такі дії, унеможлиблює зловживання з боку органів досудового розслідування та прокуратури, а також гарантує недопущення асиметрії доказів, отриманих в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану. Проект закону України від 20.03.2022 № 7183. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39256>.
3. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. Наказ ГПУ, МВС України, СБУ, АДПС України, МФУ, МЮУ від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>.